

AB Ülkelerinde Göçmen Karşıtlığı Ve Aşırılıkçı Sağ: Yunanistan Ve Almanya Örneği

Suzan Ezgi Kösalı*

Doktora Adayı, Yıldız Teknik Üniversitesi, ezgikosali@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8037-260X

Fuat Aksu

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, fuataksu@tfpcrisis.org, ORCID: 0000-0002-3693-6666

ÖZ

Avrupa’da son yıllarda güçlendiği ifade edilen aşırılıkçı sağ hareketlerin köklü bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Bugünün koşullarında ise gerek Avrupa Birliği kurumlarında gerekse üye devletlerin günlük siyasetlerinde yaşanan politik tıkanmışlığın yabancı karşıtı ve aşırılıkçı sağcı hareketlerin söylemlerine süreklilik kazandırdığı gözlemlenmektedir. AB ülkelerindeki aşırılıkçı sağcı hareketlerin birbirinden farklı özellikler taşıdığı görülse de göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığında birleşen ortak bir söylem birlikteliğiyle hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Söylem düzeyinde gözlemlenen aşırılıkçı tutumun şiddet eylemlerine dönüşüp dönüşmediğinin incelenmesi ihtiyacından hareketle 1990 yılından itibaren Avrupa ülkelerinde aşırılıkçı sağcı şiddet ve terör eylemlerinin istatistiklerinin yer aldığı RTV (Right-Wing Terrorism and Violence) veri seti analiz edilecektir. RTV verileri üzerinden yapılacak bu inceleme ile aşırılıkçı sağcı şiddetin zaman içerisindeki dönüşümünü, aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin artış gösterdiği yönündeki genel algıyı ve seçilen AB ülkelerinde eylemlerini sürdüren aşırılıkçı sağcı grupların arasındaki farklılıkları anlamak mümkün olacaktır. Çalışmada, son yıllarda aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin en fazla gerçekleştiği Yunanistan’da Altın Şafak Partisinin ve Almanya’da İmparatorluk Vatandaşı Hareketinin eylemleri üzerine değerlendirmelerde bulunulacak ve doğrudan kitlesel göç hareketliliğiyle ilişkilendirilen bu eylemlerin arka planında yer alan temel sebepler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Aşırılıkçı Sağ Hareketler, Altın Şafak, İmparatorluk Vatandaşı Hareketi

Anti-Immigration And Extreme Right Wing Politics In EU Countries: Example Of Greece And Germany

ABSTRACT

It is known that extremist right-wing movements, which are stated to have gained strength in Europe in recent years, have a deep-rooted history. In today's conditions, it is observed that the political congestion in the European Union institutions and the daily politics of the member states adds continuity to the discourses of anti-foreigner and extremist right-wing movements. Although it is seen that the extremist right-wing movements in EU countries have different characteristics from each other, it is understood that they act with a common discourse united in anti-immigrant and xenophobia. The RTV (Right-Wing Terrorism and Violence) data set, which contains statistics of extremist right-wing violence and terrorist acts in European countries since 1990, will be analyzed based on the need to examine whether the extremist attitude observed at the discourse level turns into violent acts. With this analysis on RTV data, it will be possible to understand the transformation of right-wing extremist violence over time, the general perception that right-wing violence has increased, and the differences between right-wing extremist groups that continue their activities in selected EU countries. In the study, evaluations will be made on the actions of the Golden Dawn Party in Greece and the Reich Citizens' Movement in Germany, where the most extremist right-wing acts of violence have occurred in recent years, and the main reasons behind these actions, which are directly associated with mass migration movements, will be discussed.

Keywords: European Union, Extremist Right Movements, Golden Dawn, Reich Citizens Movement

Giriş

İki dünya savaşı arasında Avrupa'da yaşanan travmalar savaş ardılı dönemde Avrupa'da otoriter/totaliter rejimlere ve bunların desteklemiş oldukları militer/ırkçı gruplara temkinli yaklaşmayı gerektirmiştir. Buna karşılık, Soğuk Savaş ardılı yıllarda Avrupa'da özellikle göçmen gruplara yönelik algı ve yargılarda olumsuz bakışın izleri etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Dahası bazı durumlarda söz konusu göçmen gruplara yönelik tepkilerde

bireyselden öte örgütlü ve şiddeti bir araç olarak kullanma eğilimine sahip olan grupların varlığı da gözlemlenmiştir. Bu örgütlülük ve şiddete başvurma eğilimi Avrupa genelinde farklı ülkelerde ve toplumsal yapılarda kuşkusuz aynı ölçüde kabul görmemiş ve bu tür eğilimler çoğu kez ırkçı, neofaşist, aşırı milliyetçi sağ görüşlerle birlikte değerlendirilmiştir. Bu süreçte yabancı işçiler, göçmenler, sığınmacılar, farklı etnik, dini kimliklere sahip birey ve topluluklara yönelik ötekileştirici, dışlayıcı, düşmanlaştırıcı söylem ve eylemler disiplinler arası bir konu olarak farklı düzlemlerde incelemeye tabi tutulmuştur. Bununla birlikte yapılan çalışmalara rağmen göçmen karşıtlığına yönelik aşırılıkçılığın önüne geçmek çoğu kez mümkün olmamıştır. Dolayısıyla günümüzde de aşırılıkçı sağ hareketlerin yabancı-öteki-Avrupalı olmayana [bazı örneklerde Avrupalı olana karşı da] karşı bakışı ve eylemleri pek çok Avrupa ülkesinde yerleşik siyasi sistemleri ve anayasal düzenleri tehdit eden en önemli sorunların başında gelmektedir. Tüm çabalara karşın Avrupa'da aşırılıkçı sağın ve/ya aşırıcılığın önüne geçilememiş olması hatta bazı durumlarda/zamanlarda yükselişte olması konuyu duyarlı hale getirmektedir. Bu yükselişin farklı Avrupa ülkelerindeki gerekçelerini farklı temellere dayandırarak incelemek elbette ki mümkündür. Bununla birlikte bu yükselişin tüm Avrupa ülkelerinde aynı düzeyde olmadığı da kolaylıkla söylenebilir. Dolayısıyla Avrupa'da göçmen karşıtlığıyla aşırılıkçılık arasında nasıl bir karşılıklı etkileşimin olduğu incelenirken aynı zamanda ülkeler / örnekler arasındaki farklılığın da nedenlerine odaklanmak gerekmektedir.

Bu çalışmada 2000'li yıllarda Avrupa ülkelerinde seçilen örnekler üzerinden özellikle savunmasız grupları ve göçmenleri hedef alan aşırılıkçı sağ hareketlerin daha tahammülsüz, dışlayıcı, şiddete varan ve aşırılığı normalleştiren bir eğilim içerisinde olup olmadığı ele alınacaktır. Eğer Avrupa'da aşırılıkçılık eğiliminde anlamlı ve açıklanabilir bir yükseliş söz konusu ise bu durumda bu yükseliş ile son dönemde gündemde olan kitlesel insan hareketliliği arasında nasıl bir ilinti olduğu sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır. Soğuk Savaşın sona ermesi, Avrupa bütünleşmesi, mikro milliyetçiliklerin yükselişi, bölgesel ve küresel çatışmaların etkisiyle 1990'lı yıllardan itibaren kitlesel insan hareketliliğinde bir artışın olduğu ve bu artışın Avrupa ülkelerinde toplumsal, siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir etkileşime yol açtığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda ele alındığında eylem kapasitelerini gün geçtikçe arttıran aşırılıkçı sağ grupların küreselleşmenin de etkisiyle hâkimiyet alanlarını genişlettiğinden ve Avrupa'nın toplumsal tabanında etkisini artırdığından söz edilebilir. Ayrıca bu durum siyasi alana yansımaları açısından aşırılıkçı sağ

gruplarla sağ / milliyetçi / muhafazakâr görüşe sahip siyasi partiler arasındaki inorganik bağın güçlenmesi şeklinde kendini göstermektedir. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşla birlikte ortaya çıkan kitlesel insan hareketliliği aşırılıkçı sağ grupların ‘kuşatılmışlık’ düşüncesini kendi tabanlarında yansıtma olanağı sağlamıştır. Popülist sağ partilerin, radikal / aşırılıkçı sağın tekelinde olan bazı konuları ve söylemleri üstlenmesi söz konusu aşırılıkçı fikirlerin normalleştirilmesine / ana akımlaştırılmasına ve göçmenlerin ise şiddet eylemlerinin hedefi haline gelmesine sebep olmuştur.

Bu bilgiler dikkat alınarak bu çalışmanın soruları şu şekilde sıralanabilir: [Seçilen] Avrupa ülkelerinde aşırılıkçı sağ grupların özellikleri ve bu grupları besleyen faktörler neden birbirlerinden [az da olsa] farklılık gösterir? Farklılaşma nasıl açıklanabilir? [Seçilen] Avrupa ülkelerinde aşırılıkçı sağ gruplarla bu gruplara benzer söylemler kullanan siyasi partiler arasında bağlantı var mıdır? Kitlesel insan hareketliliği hangi durumlarda ve hangi nedenler dolayısıyla aşırılıkçı sağ örgütlerin tepkisine neden olur? Kitlesel insan hareketliliğiyle aşırılıkçı sağ hareketlerin yaygınlaşması ve güçlenmesi arasında nasıl bir ilişki vardır? Bu bağlamda çalışmanın temel argümanları ise şu şekildedir: Avrupa ülkelerinde aşırılıkçı sağ gruplar tek tip değildir ve bu grupları besleyen bağlamsal faktörler birbirinden farklılık göstermektedir. Avrupa ülkelerinde aşırılıkçı sağ gruplar göç karşıtlığında ve çeşitliliği reddetmelerinde birleşen farklı alt akımlardan beslenmektedir. Aşırılıkçı sağ gruplar, terörizm ve şiddetin tespit edilmesini ve karşı konulmasını zorlaştıran birbirinden farklı taktik ve stratejik özellikler de göstermektedir. Aşırılıkçı sağ gruplarla popülist sağ partiler arasında doğrusal / inorganik bir bağlantı bulunmaktadır. Kitlesel insan hareketliliği hedef ülkedeki göçmen karşıtlığını ve aşırılıkçı sağ hareketleri güçlendirmektedir.

Çalışmada süreç takibi ve söylem analizi yöntemleri kullanılarak makale, kitap, gazete, seçilen aşırılıkçı sağ grupların söylemlerini içeren birincil ve ikincil kaynaklardan faydalanılacaktır. Çalışmanın ilk kısmında ‘radikal’, ‘radikalleşme’ ve ‘radikalizm’ terimlerine ilişkin kavramsal tartışmalara yer verilecektir. İkinci kısımda radikalleşme sürecinin dinamikleri ve aşamaları analiz edilecektir. Makalenin üçüncü kısmında radikalleşme sürecinin aşırılıkçılığa dönüşüm evresi ele alınacak ve bu noktadan hareketle AB ülkelerinde aşırılıkçı sağın geldiği boyut ve yeni eğilimler analiz edilecektir. Son olarak, RTV veri setinden faydalanılarak AB ülkelerinde aşırılıkçı sağ grupların şiddet eylemleri

analiz edilecek ve bununla bağlantılı olarak Yunanistan'da Altın Şafak ve Almanya'da İmparatorluk Vatandaşı Hareketinin eylemleri incelenecektir. Bu çalışma kapsamında Altın Şafak Partisi ve İmparatorluk Vatandaşı Hareketinin incelenmek amacıyla seçilmesinde buldukları ülkelerin tarihleri, son yıllarda yaşanan kitlesel göç hareketliliğinin çoğunlukla bu ülkelere yönelmesi ve her iki aşırılıkçı sağcı grubun göç karşıtlığında birleşmesini sağlayan benzer niteliklere rağmen söylem ve eylemlerinde görülen farklılıklar çıkış noktası olmuştur. Avrupa'da aşırılıkçı sağ grupların gerçekleştirdiği şiddet eylemlerini inceleyen çalışmalar arasında Altın Şafak ve İmparatorluk Vatandaşı Hareketi örneklerini istatistikler ekseninde karşılaştırmalı olarak inceleyen ilk örnek olması açısından bu çalışmanın mevcut literatüre önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kavramsal Tartışmalar

Latince 'radix' (kök) kelimesinden türeyen 'radikal' terimi, 'köklere geri dönme' anlamına gelmektedir. (Calhoun, 2012, s. 12) Radikal kelimesinin taşıdığı anlam dikkate alındığında genel itibariyle kavramın alışıldık ve bildik olanı tüm özellikleriyle değiştirmeyi ve dönüştürmeyi hatta yerine yeni bir 'şey'i kabul ettirmeyi tanımladığı söylenebilir. Bu yönüyle radikal var olanı değiştirmeyi ve yerine yenisini kabul ettirmeyi amaçlamaktadır. Tıpkı 'terörizm' kavramının tanımı üzerinde görüş birliği olmaması gibi radikal teriminin de farklı anlamlar ifade edecek şekilde değer yüklü kullanılması söz konusu kavramı muğlak ve tartışmalı bir duruma getirmiştir. Radikal teriminin tanımına ve kullanımına ilişkin belirsizliğin anlam karmaşasına yol açmasının yanı sıra, terimin sıklıkla köktencilik (fundamentalizm), aşırılıkçılık (ekstremizm) ve terörizm kavramlarıyla eş anlamlı veya benzer şekilde kullanıldığı görülmektedir. (Dalgaard-Nielsen, 2010, s. 798)

Kamu düzeni içerisinde bireyin ve/ya herhangi bir topluluğun yine kamu düzeni tarafından belirlenmiş olan usullerle istemini dillendirmesi ve beklentilerini gerçekleştirmesi mümkün olmadığında bireyin / topluluğun istemini elde etmeye en uygun araç ve yöntem olarak daha farklı bir arayış içerisinde olması mümkündür. Bu yönüyle bakıldığında kamu düzeninin bireyin taleplerini karşılamadığı durumlarda radikalleşme eğilimlerinin de belirginleşeceğini söylemek mümkündür. Bir başka açıdan bakıldığında radikal[leşme] ile devrim[cilik] veya reform[culuk] arasında da kimi açılardan benzerliğin olduğu görülmektedir.

Radikal[leşme]'nin günümüzde farklı siyasi ve toplumsal yapılarda taşınmış olduğu anlam ve yaratmış olduğu çağrışım / algı kimi zaman kelimenin içeriğine odaklanmak yerine

kullanmış olduğu araç ve sonuca / algıya dayandığı için çoğu kez olumsuz olarak görülmektedir. Oysa kelimenin kendisi nesnel parametrelerle tanımlanabilmesi açısından çoğu kez özneye bağımlıdır ve büyük ölçüde öznedir. Dolayısıyla bir istemin ya da davranışın kime ve neye göre radikal olarak tanımlanacağı üzerinde çoğu kez uzlaşmamaktadır. Radikalleşme teriminin çift yönlü anlamı olduğunu belirten Marc Sageman (2017, ss. 9-10) kavramın hem aşırı veya radikal fikirlerin edinilmesine hem de şiddet kullanmaya hazır olmaya atıfta bulunduğunu ancak, iki anlamın birbirinden farklı olduğunu ileri sürmektedir. Sageman'a göre, (2017, s. 9-10) birçok insan radikal fikirleri paylaşmakta ancak büyük çoğunluk şiddete kullanmaya yönelmemektedir. Literatürde ise bu iki ayrı sürecin birbirine karıştırıldığı ve radikal fikirlere olan inancın kaçınılmaz olarak şiddete yol açacağı varsayıldığı görülmektedir. Radikalleşme sürecine dair açık ve kabul görmüş bir tanımın olmaması nedeniyle kavrama ilişkin nesnel bir tanım yapılmasının zorlaştığını ifade eden Sageman, kelimenin anlamının gözlemcinin / belirleyicinin kim olduğuna, o sırada nerede durduğuna, zamana ve bağlama göre değiştiğine dikkat çekmektedir. Bu noktada Sageman, (2017, ss. 9-10) dış grup üyelerinin (radikalleşen kişiler / teröristler), bu dış grupla çatışan iç grup (devlet / toplum) tarafından sınıflandırıldığını, iç grup üyelerinin dış grup üyeleriyle olan farklılıklarını vurgulayarak onları iç gruptan ayıran temel özelliklerine, yani yasadışı siyasi şiddet eylemleri gerçekleştirmelerine indirgediğini vurgulamaktadır. Bu sınıflandırma, tüm radikal bireylerin farklılıklarını ortadan kaldırarak onlara tekdüzelik bahşetmektedir.

Radikalleşme kavramının taşıdığı anlam üzerine yapılan araştırmalar çoğunlukla bu kavramın bir anda gelişen bir olgudan ziyade, kişiye özgü, doğrusal nitelik taşımayan ve pasifizmden şiddet içeren çatışma taktiklerinin kullanılmasına doğru ilerleyen bir süreç olduğuna işaret etmektedir. (McAllister ve Schmid, 2011, s. 217)

AB kurum ve kuruluşlarında 2004 yılı itibarıyla AB'ye özgü terminolojinin toplanması, yayılması ve yönetimi için kullanılan ve IATE kısaltmasıyla bilinen Avrupa için İnteraktif Terminoloji isimli veritabanında radikalleşme “bir kişinin terörizmi ve teröre yol açan aşırılık biçimlerini destekleme süreci” şeklinde tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, Avrupa Komisyonu'nun Göç ve İçişleri Departmanı radikalleşme kavramını “bir bireyin veya grubun belirli bir siyasi veya ideolojik amaca ulaşmak için terör eylemleri de dâhil olmak üzere şiddeti kabul eden veya kullanan radikal bir ideolojiyi veya inancı benimsediği aşamalı

ve karmaşık bir süreç” olarak ifade etmektedir. (“IATE, Interactive Terminology for Europe”, 2022)

Alex P. Schmid (Schmid, 2013) ise radikalleşme kavramını, “çatışma ortamında, çatışmanın iki tarafı olan siyasi aktörler ve gruplar arasındaki diyalog pratiklerinin, uzlaşının ve toleransın çatışmacı taktikleri benimseme yönünde tek taraflı ya da iki taraflı olarak terk edildiği bireysel veya kolektif bir süreç” şeklinde tanımlamaktadır. Bu süreç, (i) (şiddet içermeyen) baskı ve zorlama kullanımını, (ii) terörizm dışındaki çeşitli siyasi şiddet biçimlerini veya (iii) terörizm ve savaş suçları biçimindeki şiddet içeren aşırılık eylemlerini içermektedir. Schmid, bu süreçte mevcut sistemi meşru görmeyen kesimin zamanla statükonun korunmasına yönelik ana akım düşünceden uzaklaştığını ve ideolojik bir sosyalleşme temelinde daha radikal veya aşırıcı konumlara doğru alternatif bir siyasi seferberliği başlattığını ifade etmektedir. Radikalizm kavramı ise genel bir ifadeyle “mevcut durumun kapsamlı siyasi veya sosyal reformlar ile değişmesi gerektiğini savunan kişilerin inanç ve eylemleri” olarak tanımlanmaktadır. (“Lexico Oxford English Dictionaries”, 2022)

İlk kez tıp biliminde radikal ameliyat (radical surgery) şeklinde kullanılan ve bir hastalığı kökten yok etmeyi ifade eden “radikalizm” kavramı iki yüzyıldan fazla bir süre içinde anlam değişikliğine uğramıştır. 1688 Devrimi olarak da bilinen İngiltere’deki Muhteşem Devrim’den (The Glorious Revolution) başlayarak 18. yüzyılda Fransa’da Aydınlanma döneminde yayılmaya devam eden ve 19. yüzyılda Almanya’da siyasi bir tutumu tanımlamak için kullanılmaya başlanan kavram içerik açısından gerici siyasi kurumlara karşı çıkan aydın, liberal ve sol görüşlü siyasi ilkelerin işaretçisi olmuştur. 1815 sonrasında ise radikalizm monarşik ve aristokratik statükoya karşı bireysel ve kolektif özgürlüğe ve bununla bağlantılı olarak cumhuriyetçi ve ulusal hareketlere ilham veren siyasi bir doktrin haline gelmiştir. Bu dönemde radikalizm öncülerinin demokrasi, laiklik, eşit yurttaşlık, kadınlara oy hakkı verilmesi gibi talepleri ana akımlaşmaya başlamış ve 20. yüzyıl boyunca bu taleplerin dünyanın birçok yerinde karşılık bularak gerçekleştiği görülmüştür. Radikalizm ilkelerini benimseyen gruplar kitlesel şiddeti yücelten ve meşrulaştıran aşırıcılığı reddederek ilerici reformizme daha yakından bağlı olduklarını belirtse de, onların taleplerine muhalif olan siyasiler genellikle radikalizmi şiddet yanlısı yıkıcı bir güç olarak tasvir etmeye çalışmıştır. (Bötticher, 2017, ss. 74-75)

Mevcut statükonun devamını sağlamak amacıyla reform talep eden radikal grupları psikolojik açıdan yıpratmaya yönelik bu ilk girişim ekseninde radikal bir siyasi partiye veya bu partinin ilkelerine bağlılığı ifade etmesi için radikalizm kavramından ‘radikalleşmek’ fiili türetilmiştir. Bir sürece işaret eden bu fiil ‘esas hale getirmek’ (kök etimolojisine geri dönmek) veya ‘aşırılık yanlısı kılmak’ anlamında kullanılmıştır. Özellikle 1930’lu yıllarda radikal partilerin veya daha geniş bir anlamda solcu-devrimci hareketlerin bu terim ile adlandırıldığı görülmektedir. Radikalleşme kavramıyla solcu-devrimci hareketler arasında kurulan bu ilişkinin 1960’lı yıllarda da devam ettiği, özellikle Fransa’da gerçekleşen 1968 Mayıs olaylarında aktivistleri ve eylemcileri belirtmek için ‘radikalleşme’ kavramına sıklıkla atıfta bulunulduğu anlaşılmaktadır.

Radikalleşme Sürecinin Aşamaları ve Dinamikleri

Radikalleşme kavramına ilişkin kabul görmüş genel geçer bir sınıflandırma olmasa da bu kavramın aşırılıkçılık, köktencilik ve terörizm gibi olgulardan farklı olduğunu gösterebilmek ve kavramı bugünkü indirgemeci ve ideolojik nitelikli yaklaşımlardan bağımsız olarak değerlendirebilmek için radikalleşme sürecini ve aşamalarını tasvir eden literatüre kısaca değinmek gerekmektedir. (Kaya, 2021)

19. yüzyılın başlarındaki toplumsal hareketleri esas alarak radikalizmin köklerini analiz eden Craig Calhoun, (Calhoun, 2012, s. 4) kavrama ilişkin felsefi radikalizm, taktiksel radikalizm ve tepkisel radikalizm olmak üzere üç farklı sınıflandırma yapmaktadır. Calhoun, felsefi radikalizmi kamusal alanın yapısal dönüşümü için rasyonel analizler yapan ve toplumun kökenlerine nüfuz etmeye çalışan teorisyenlerin yaklaşımlarıyla ilişkilendirmiştir. Taktiksel radikalizm, hızlı bir siyasal değişim talep eden aktivistlerin bu değişimin gerçekleşmesi için şiddet ve benzeri araçları kullanmaya hazır olmasıdır. Tepkisel radikalizm ise, toplumsal değişimlerin, modernleşmenin ve kapitalizmin etkileri nedeniyle toplumlarına, yaşam tarzlarına ve kültürlerine ilişkin değerlerin zarar göreceğini düşünenlerin geliştirdiği söylem ve eylemler olarak tanımlanmaktadır.

Radikalleşme sürecinin özünde muhalif hareket ile mevcut hükümet arasında yavaş yavaş gelişen bir meşruiyet krizi olduğunu savunan Ehud Sprinzak, (1991, ss. 53-58) terörizmin bu gayrimeşrulaştırma sürecinin zirvesi olduğunu öne sürmektedir. Radikal bireylerden farklı olarak teröristler rejimin meşruiyetini tümüyle reddetmekte ve bu tepkilerini şiddet ile ifade etmektedir. Gayrimeşrulaştırma süreçlerinin birbirinden büyük farklılıklar gösterdiğini

ancak radikal grupların mücadelesinin genel olarak üç aşamadan oluştuğunu belirten Sprinzak, bu aşamaları güven krizi, meşruiyet çatışması ve meşruiyet krizi olarak sınıflandırmaktadır. Güven krizi, mevcut siyasi hükümete olan güveni büyük ölçüde aşınmış olan radikallerin ulaştığı psiko-politik aşamadır. Radikalleşmenin en erken ve en ılımlı aşaması olan güven krizi sürecinden sonraki evre meşruiyet çatışmasıdır. Mevcut sisteme karşı hissedilen hayal kırıklığı duygusu ile başlayan meşruiyet çatışması, hükümet karşıtı eleştirilerde bulunan radikallerin tüm sistemin meşruiyetini sorgulamaya başladığında gelişen davranışsal aşama olarak tanımlanmaktadır. Meşruiyet krizi ise önceki iki psiko-politik aşamanın davranışsal ve sembolik açıdan doruk noktasıdır. Bu aşamanın özünde sistemin gayrimeşrulaştırılmasının onunla ilişkili her bir kişiye genişletilmesi yer almaktadır. ‘Çürümüş’ ve ‘değişmesi gereken’ sosyal ve politik düzenle özdeşleştirilen bireyler kişisizleştirilerek ve insanlıktan çıkarılarak düşman kategorisine veya insan altı türler safhasına indirgenmektedir. Bu tutum şiddet eylemlerinin meşru görülmesine sebep olmaktadır.

Terörizmin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için altı katlı bir bina metaforunu kullanan Fathali M. Moghaddam, (2005, ss. 161-167) ‘terörizme giden basamaklar’ isimli yaklaşımı ekseninde terör eylemlerine doğru giden şiddet içeren radikalleşme sürecini aşamalar halinde ele almıştır. Terörizme giden basamağın ilki olan zeminde, birey içinde bulunduğu koşulları adaletsizlik algısı ve hayal kırıklığı duygusu ile yorumlamaya ve bu koşullara nedensellik atfetmeye başlamaktadır. Söz konusu koşulların yorumlanması sübjektif bir nitelik taşımakta ve bu yorumlama zamana ve mekâna göre değişiklik gösterebilmektedir. Moghaddam, içinde bulunduğu koşullardan hoşnut olmayan kesimlerin çözüm bulmak adına birinci kat olarak tanımladığı ‘haksız muameleyle karşı algılanan seçenekler’ aşamasına geçiş yapabildiğini ifade etmektedir. Bu aşamada mevcut koşulları iyileştirmenin, daha adil ve eşitlikçi bir düzende yaşamının yollarını araştıran bireyler, çözüm olasılıklarının tükendiğini ve karar vericilerin uygulamalarına etki edemediklerini düşündüklerinde bir üst kat olan ‘saldırganlığın yer değiştirmesi’ basamağına geçiş yapmaktadır. Bu basamakta radikalleşen bireyler adaletsizliğin suçunu dış gruplara yüklemekte ve fikrî düzeyde başlayan saldırganlık düşman olarak tanımlanan hedeflere yönelmektedir. Moghaddam’ın ‘ahlaki katılım’ şeklinde tanımladığı üçüncü katta saldırganlıklarını fiziksel olarak düşmanlarına yöneltme eğiliminde olan kişiler, toplumdan uzaklaşarak izole bir şekilde yaşamaya ve örgütün değerlerini benimsemeye başlamaktadır.

Bu evrede, mevcut rejimin ahlaki otoritesini yok sayan kişiler şiddet kullanımını rasyonelleştirmekte, terörizmi haklı ve meşru bir strateji olarak görmektedir. Dördüncü basamakta, örgüte katılan üyelere amaçları araçları haklı çıkardığı inancı ve kategorik olarak 'bize karşı onlar' algısı güçlenmektedir. Beşinci basamağa ulaşan örgüt üyeleri ise bu evrede terör eylemlerini engelleyecek yasalardan ve mekanizmalardan kaçacak şekilde eğitilmektedir. Terör eylemlerini gerçekleştirmek üzere motive edilen ve görevlendirilen bu kişiler çoğu kez birden fazla sivil ölümüyle sonuçlanan saldırılar düzenlemektedir. Moghadam, en tepede bulunan terör basamağına tırmanan saldırganların eylemlerini anlamak için zemin katta bulunan milyonlarca insanın yaşam koşullarını ve adalet algılarını göz önünde bulundurmak gerektiğini ifade etmektedir.

Mitchell D. Silber ve Arvin Bhatt, (2007, ss. 6-7) ise radikalleşme sürecini ön radikalleşme, özdeşleşme, endoktrinasyon ve savaşılaşma olmak üzere dört ayrı aşama şeklinde sınıflandırmaktadır. Ön radikalleşme evresiyle sıradan bir hayat yaşayan kişinin henüz daha sonra teröre zemin hazırlayacak aşırılıkçı bir düşünceyi benimsemeden önce içinde bulunduğu süreç kastedilmektedir. Özdeşleşme aşamasında hem iç hem de dış faktörlerden etkilenen, sahip olduğu inançları sarsılan ve yeni bir dünya görüşü benimseme yönünde algısal bir uyanış yaşayan bireyler yavaş yavaş kendi kimliklerinden uzaklaşmakta ve benzer düşünceleri paylaşan kişilerle kendilerini ilişkilendirmektedir. Silber ve Bhatt, bir sonraki basamak olan endoktrinasyon safhasını bireylerin sahiplendikleri davayı desteklemek ve iletirmek için eyleme geçmenin gerekli olduğuna ikna olduğu bir süreç olarak değerlendirmektedir. Savaşılaşma sürecinde ise kişi savaşıçı statüsüne geçmekte ve terör saldırıları için operasyonel planlama yapmaya başlamaktadır.

Radikalleşmeden Aşırılıkçılığa Geçiş: Avrupa'da Sağ Kanat Aşırılıkçılığın Geldiği Yeni Boyut

Günümüzde radikalizm ve aşırılıkçılık kavramları aralarındaki ince ayrıntılara ve farklılıklara dikkat edilmeksizin yakın anlamlarda veya birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Her iki kavramın da özünde tartışmalı olması ve sınırlarının muğlaklığı kapsamlarına ilişkin net bir çerçeve çizilmesini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, iki kavram arasındaki nüansı belirleyen en önemli unsurun 'şiddet eşiği' olduğunu söylemek mümkündür. (Kurum ve Avcı, 2018, s. 48) Her bir terör saldırısının arka planında eylemciyi motive eden ve şiddet eylemlerini haklı çıkaran derinden bağlanmış bir inanç sistemi vardır. Aşırılıkçılık şeklinde

ifade edilen bu inanç sistemini benimseyen kişiler, karşıt görüşlere ve çıkarlara karşı hoşgörüsüz ve sabit fikirli bir yaklaşım sergilemektedir. Gerçeklik üzerinde bir tür tekele sahip olduklarını düşünen ve kendi doğrularını başkalarına dayatmaya çalışan aşırılıkçı kişilerin objektif olmaktan uzaklaştığı ve sıklıkla komplo söylemlerini kullanarak kendilerini toplumdaki ayıran bir dünya görüşü oluşturdukları görülmektedir. Bununla birlikte, terörizm bu inançların şiddetle ifade edilmesi anlamına gelse de aşırılıkçılığın tek tezahürü terör eylemleri değildir. Aşırılıkçılık yanlısı kişiler fikri tartışmaları desteklemek veya gazete yayınlamak gibi şiddet içermeyen eylemlerde bulunabilmektedir. Bu noktada aşırılıkçılığın, bir kişinin sahip olduğu inançların yanı sıra, bu inançları nasıl ifade ettiğiyle ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, aşırılıkçı düşünceler müdahaleci ve eleştirilebilir olmasına rağmen terör eylemleri olarak tanımlanamayacak siyasi ifade örnekleridir. Terör olgusu ise aşırılıkçı inançların şiddet eylemleriyle savunulması durumunda ortaya çıkmaktadır. (Martin, 2017, ss. 28-29)

Bununla birlikte, aşırılıkçı sağ şiddetin tanımlanması, boyutlarının anlaşılması ve uygun bir şekilde sınıflandırılmasına ilişkin belirsizlikler bu sorunun analiz edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu noktada ulusal tanımların ve yasal düzenlemelerin önemli ölçüde farklılık gösterdiğini ve aşırılıkçı sağ gruplar ve bireyler tarafından işlenen şiddet suçlarının büyük çoğunluğunun terörizm olarak sınıflandırılmadığını belirtmek önemlidir. Birçok sağ aşırılıkçı eylemin, terörizmle benzer özellikleri taşıyan ‘nefret suçu’ kavramı altında analiz edildiği görülmektedir. (Koehler, 2016, s. 89)

Aşırılıkçı sağ, tüm siyasi, sosyal ve ekonomik sistemi üstünlükçülük veya ortak bir unsur (millet, ırk, kültür vb.) paylaşan belirli bir grup insanın diğer tüm insanlardan üstün olduğu fikri etrafında dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Kendilerini üstün bir konumda gören aşırılıkçı sağ gruplar / bireyler nüfusun geri kalanına hükmetmeyi doğal hakları olarak görmekte ve genellikle toplumdaki çeşitliliğe ve azınlıkların haklarına karşı çıkan nefret dolu alt kültürlerden beslenmektedir. Irkçı davranış, otoriterlik, göçmen / yabancı düşmanlığı, LGBTQ+ topluluklarına düşmanlık, çok kültürlülük karşıtlığı, İslamofobi, Avrupa şüpheliği ve küreselleşme karşıtlığı aşırılıkçı sağ gruplar / bireyler arasında yaygın olan tutumlardır.

Aşırılıkçı sağ, kültürel milliyetçilik, beyaz veya etnik milliyetçilik ve beyaz üstüncülük olmak üzere üç ana koldan oluşmaktadır. Bunlardan ilki olan kültürel milliyetçilik, Batı

kültürünün Avrupa'ya yönelen kitlesel göç veya belirli etnik ve kültürel gruplara yönelik uygulanan entegrasyon politikalarının eksikliği nedeniyle tehdit altında olduğu inancına dayanmaktadır. Beyaz ve etnik milliyetçilik, 'beyaz olmayan' bölgelerden kaynaklanan kitlesel göçün ve demografik değişimin 'beyaz ırk' ve 'Batı kültürü' için varoluşsal bir tehdit oluşturduğu yönündeki inançtır. Aşırılıkçı sağ ideolojiyi besleyen üçüncü kol olan beyaz üstüncülük ise 'beyaz ırk'ın, onu diğer 'ırklardan' üstün kılan, devredilemez bazı özelliklere sahip olduğu fikrini esas almaktadır. (European Union Terrorism Situation and Trend Report, Europol, 2021)

Aşırılıkçı sağ hareketlere Avrupa özelinde bakıldığında genel olarak bu hareketlerin heterojen bir niteliğe sahip olduğu, örgütlenme, siyasi hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için tercih edilen araçlar açısından farklılaştığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte aşırılıkçı sağ tehdidin arka planında bireyleri uluslararası düzeyde birbirine bağlayan, zayıf / gevşek bir şekilde organize olan gruplar ağının varlığını gözlemek de mümkündür. Birbirlerinden kimi açıdan farklı önceliklere ve özelliklere sahip olsalar da bu grupların pragmatik amaç doğrultusunda işbirliği içerisine girdiklerinden de söz edilebilir. Bu gibi durumlarda ihtiyaç halinde yararlanılmak üzere kendileriyle benzeşen grupların potansiyellerinden yararlanarak bireyleri şiddet eylemlerini sürdürmeye teşvik etmek ve saldırı planlamak yerine ağ oluşturmak ve bilgi paylaşmaya yöneldikleri görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında aşırılıkçı sağ yanlıları öncelikle yerel veya ulusal meselelerle meşgul olsalar da, gündemlerini kıtasal veya küresel bir bağlama oturtmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda, dünyanın farklı yerlerinde bulunan sağ aşırılıkçılar belirli konularda işbirliği yapmak için kısa süreliğine bir araya gelmekte ve bu gevşek / zayıf ağlar dünyanın dört bir yanına bilgi aktaran sinapslar (bağlantı/iletim noktaları) şeklinde hareket etmektedir. Geleneksel örgütlü yapılardan farklı bir nitelik taşıyan aşırılıkçı ağlara katılan bireyler ortak hedefler doğrultusunda işbirliği yapmak için mikro ölçekte zaman harcamakta ve para bağışında bulunabilmektedir. Bu ağların bir diğer önemli özelliği lidersiz olmalarıdır. (Mulhall ve Khan-Ruf, 2021, s. 8-12) Aşırılıkçı sağ yanlılarının bir lider etrafında organize olmak yerine sosyal medya platformlarını kullanarak, konserlere, mitinglere ve anma törenlerine katılarak, kamplar ve saha yürüyüşleri şeklinde toplantılar düzenleyerek, uluslararası paramiliter eğitim kamplarına giderek ve futbol holiganlarıyla etkileşime girerek faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. (European Union Terrorism Situation and Trend Report, Europol, 2021)

Koehler (2016) aşırılıkçı sağ yanlılarının oluşturduğu bu yeni tip akışkan ağların çok sayıda kişiyi harekete geçirebilecek güçte olduğunu ve bu ağlar aracılığıyla ‘kovan terörizmi’ olarak tanımladığı “kendiliğinden oluşan ve olaydan sonra hızla dağılan bir kalabalık tarafından işlenen terör eylemleri veya şiddet içeren nefret suçları”nın yaygınlaşabileceğini vurgulamaktadır. Koehler, kovan terörizminin son derece organize ve deneyimli gizli hücreleriyle daha önce sabıka kaydı olmayan ancak şiddet uygulamaya meyilli kişilerin eylemleriyle ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Bu tür ağlar arasındaki iletişimin kolay tespit edilememesi ve tipoloji olarak diğer örgütlü terör gruplarından farklı bir yapıya sahip olmaları kolluk kuvvetlerinin bu yeni tehdidi anlamakta ve olası saldırılara karşı tepkiyi formüle etmekte zorlanmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte, Koehler’in, önemle üzerinde durduğu bir diğer tehlike Avrupa çapında göç karşıtı hareketlerin bir parçası olarak ortaya çıkan ve Avrupa vatandaşlarını ‘suç’ işleyen göçmenlere karşı ‘korumak’ amacını taşıyan şiddet yanlısı grupların oluşumudur.

Mareš ve Bjørge’nun (2019, s. 17) ‘vigilantizm’ (toplum bekçiliği) olarak tanımladığı bu durum bazı kişi, kurum veya grupların yasal olarak yetkili olmadıkları halde suç olarak algıladıkları durumlara müdahale etme veya kurallara aykırı davranışları kontrol etme bahanesiyle soruşturma, cezalandırma veya infaz etme gibi eylemleri gerçekleştirmeleri anlamına gelmektedir. Çoğunlukla etnik azınlıkları ve göçmenleri hedef alan bu kişi ve gruplar polisin veya diğer iç güvenlik kurumlarının algılanan bir suç tehdidiyle mücadele edemediğini veya bu konuda isteksiz olduğunu iddia ederek herhangi bir yasal yetki olmaksızın kolluk kuvvetleri rolünde hareket etmektedir. Bu tür yeni kanun dışı faaliyetlerin büyük bir kısmı aşırılıkçı sağ siyaset ve yabancı düşmanı duygularla bağlantılıdır. Son yıllarda uluslararası bir nitelik kazanmaya başlayan vigilantizmin en önemli örneği 2015 yılında Finlandiya’nın Kemi şehrinde göçmen karşıtı bir grup olarak kurulan ‘Odin’in Askerleri’dir. İnternet ve sosyal medya ağları aracılığıyla uluslararası bağlantılar kuran bu grup Finlandiya’ya ek olarak, 20’den fazla ülkede sokak devriye örgütü olarak faaliyet göstermektedir. Grubun üyeleri, insanları şiddet içeren davranışlardan korumak ve bir sorunla karşılaştıklarında polise haber vermek için özellikle gece geç saatlerde sokaklarda devriye gezmektedir. Bununla birlikte, amaçlarının salt polislere yardımcı olmanın ötesinde önleyici bir güç olarak hareket etmek olduğunu belirten Odin’in Askerleri, topraklarındaki güvenlik kültürünü sürdürmeyi ve desteklemeyi gönüllü olarak üstlendiklerinin altını çizmektedir. (Kotonen, 2019, ss. 241-257)

Son yıllarda, Fransız yazar Renaud Camus'un 2011 tarihli 'Le Grand Remplacement' kitabından kaynaklanan sözde 'Büyük Yer Değiştirme' komplo teorisinin aşırılıkçı sağ hareketler üzerinde önemli bir etki yarattığı gözlemlenmektedir. Devletin, toplumu İslam ve göçten kaynaklanan tehditlere karşı koruma konusundaki acizliğini bahane eden bu tür paramiliter grupların ve genel olarak aşırılıkçı sağ hareketlerin genellikle algılanan tehdide bağlı olarak 'Büyük Yer Değiştirme Teorisi', 'Siege' (kuşatma), 'Eko-faşizm' ve 'İvmecilik' gibi farklı alt akımlardan beslendiği anlaşılmaktadır. 'Büyük Yer Değiştirme', genellikle Yahudiler tarafından yönetildiği veya egemen olduğu düşünülen küresel bir elitin, kitlesel göç yoluyla 'beyaz nüfusu', 'beyaz olmayan' insanlarla değiştirmeye çalıştığı fikrini yaymaktadır. 2019 yılında Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde gerçekleşen sağcı terörist saldırının ardından söz konusu komplo teorisi yeniden gündeme gelmiş ve şiddet yanlısı kişilerin saldırılarını bu teoriye atıfta bulunarak haklı çıkarmaya çalıştığı anlaşılmıştır. (European Union Terrorism Situation and Trend Report, Europol, 2020)

Atomwaffen Division, Sonnenkrieg Division ve Feuerkrieg Division gibi neo-Nazi grupların manifestosu haline gelen Siege (kuşatma) ise, 1980'li yıllarda ABD'li neo-Nazi James Mason'ın yazdığı haber bültenlerinin, 1992 yılında Michael Jenkins Moynihan tarafından birleştirilerek 'Siege: The Collected Writings of James Mason' ismiyle kitap şeklinde yayınlanmasıyla ortaya çıkmıştır. (European Union Terrorism Situation and Trend Report, Europol, 2021) James Mason, yazılarında Charles Milles Manson'a, Adolf Hitler'e ve William Pierce tarafından Andrew Macdonald takma adı altında yazılan ve bir 'ırk savaşı'nı anlatan iki roman 'The Turner Diaries' ve 'Hunter'da yer alan mesajlara atıfta bulunmaktadır. (Whine, 2012, ss. 327-328) Bu yazıların bir sonucu olarak ortaya çıkan ve Siege kültürü olarak da bilinen aşırılıkçı sağ hareket, 'lidersiz, hücre yapılı terörizmi ve beyaz devrimi' teşvik etmekte ve neo-Nazileri yeraltına inerek 'mevcut sisteme' karşı bir gerilla savaşı başlatmaya çağırmaktadır.

Kökleri Nasyonel Sosyalizm'e dayanan ve Avrupa'da aşırılıkçı sağ hareketleri besleyen bir diğer ideoloji eko-faşizmdir. Eko-faşist düşüncenin yeni bir olgu olmamasına rağmen, iklim değişikliğinin etkilerinin daha fazla hissedilir olmasıyla birlikte aşırılık yanlıları için daha ilgi çekici hale gelebileceği tahmin edilmektedir. İklim krizini göç hareketliliği, aşırı nüfus ve politikacıların bu konularda harekete geçmemesine bağlayan eko-faşistler, anlatılarını beyaz milliyetçi ve beyaz üstünlükçü ideolojilerle desteklemektedir. Eko-faşistlere göre

çözüm ise mevcut sistemi şiddet yoluyla devirmek ve beyaz etno-devletleri yeniden inşa etmektir.

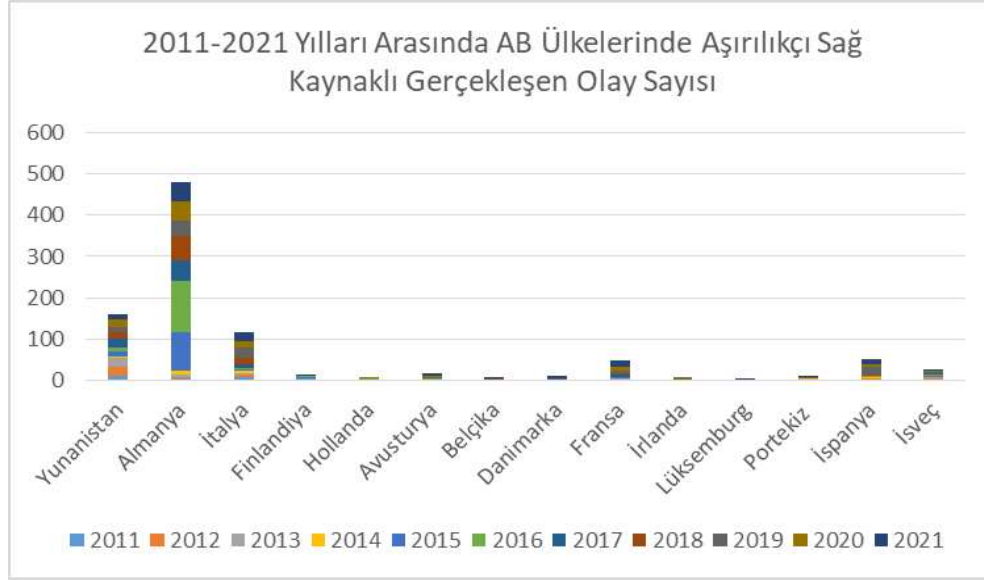
Son yıllarda aşırı sağ hareketleri önemli ölçüde etkileyen ivmecilik (akselerasyonizm) kavramıysa Batılı hükümetlerin onarılamaz biçimde yozlaşmış olduğu fikrine dayanmaktadır. Tarihsel açıdan bakıldığında ivmecilik akımının en eski örneklerinden birine Marksist ideolojide rastlanmaktadır. Sol kanat ivmecilik olarak ifade edilen bu akım kapitalizm gibi kontrolsüz bir gücün doğal akışına bırakıldığında kaçınılmaz olarak kendi kendisini yok edeceğini ileri sürmektedir. Sağ kanat ivmecilik akımıysa kaos ve siyasi gerilim yaratarak toplumu bir ‘ırk’ savaşına yaklaştırmaya ve ‘beyazların’ egemen olduğu bir geleceğin önünü açmak için “sistemi” yıkmaya çalışmaktadır. (European Union Terrorism Situation and Trend Report, Europol, 2021)

Aşırılıkçı sağ şiddeti besleyen bu akımlar, uluslararasılaşma, çeşitlilik, hareketlilik, çok kültürlülük, sanayisizleşme, yoksulluk, göç, kentleşme ve işsizlik gibi küreselleşme akışları karşısında hayal kırıklığına uğrayan ve memnuniyetsizliklerini ifade etmek isteyen bireyler arasında yaygınlaşmaktadır. Özellikle, neo-liberal siyasetin ‘önemsiz’ gördüğü uzak ve küçük kasabalarda, kırsal ve dağlık bölgelerde yaşayan bireylerin terkedilmişlik hissine kapıldığı ve artan sosyo-ekonomik dezavantajlar nedeniyle farklı şekillerde yoksunluk yaşadığı görülmektedir. Sosyo-ekonomik, mekânsal ve nostaljik olarak sınıflandırılan bu yoksunluk biçimleri genel olarak varoluşsal bir önem kaybı hissini ifade etmektedir. (Kaya, 2021, s. 210-213) Bu noktada, bireyler kendi gruplarını diğerleriyle karşılaştırarak ayrımcılığa ve haksızlığa maruz kaldığı sonucuna varabilmektedir. Göreceli yoksunluk olarak tanımlanan bu durum içerisinde bir ideoloji veya dini inanç resmin bir parçası haline gelerek adaletsizlik deneyimlerinin ve algılanan tehditlerin tutarlı bir çerçeveye konumlandırılmasına yardımcı olmaktadır. (Weggemans ve Graaf, 2017, ss. 27-33)

AB Ülkelerinde Aşırılıkçı Sağ Şiddet Eylemlerinin Boyutu

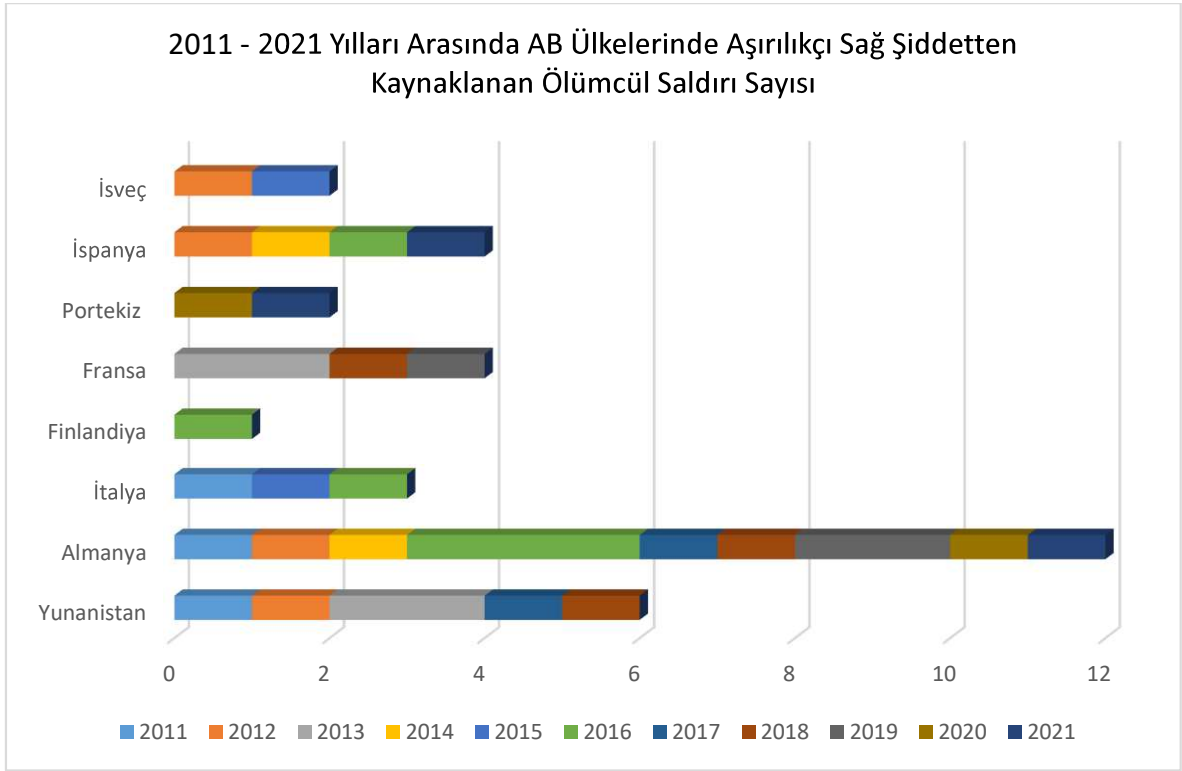
Şiddet oranları ülkelere göre farklılık gösterse de genel olarak aşırılıkçı sağ hareketlerin oluşturdukları söylem birlikteliğinin temelinde İslam düşmanlığı, göçmen-yabancı karşıtlığı ve Avrupa şüpheciliği gibi fikirlerin yer aldığı görülmektedir. AB ülkelerinde aşırılıkçı sağ kaynaklı terör saldırılarının ciddi ölçüde artış eğiliminde olduğu sıklıkla ifade edilse de 1990 yılından bu yana 18 Batı Avrupa ülkesinde sağ kanat terörizmi ve şiddeti belgeleyen RTV veri seti aksi yönde bir sonuca işaret etmektedir. Çalışmanın bu kısmında, 2011 yılında

başlayan Suriye iç savaşının en kritik sonuçlarından biri olan kitlesel insan hareketliliği esas alınacak ve bu tarihten itibaren Avrupa'ya yönelik göç hareketliliğinin artmasına paralel olarak aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin de artış gösterdiği yönündeki yaygın düşünce irdelenmeye çalışılacaktır.

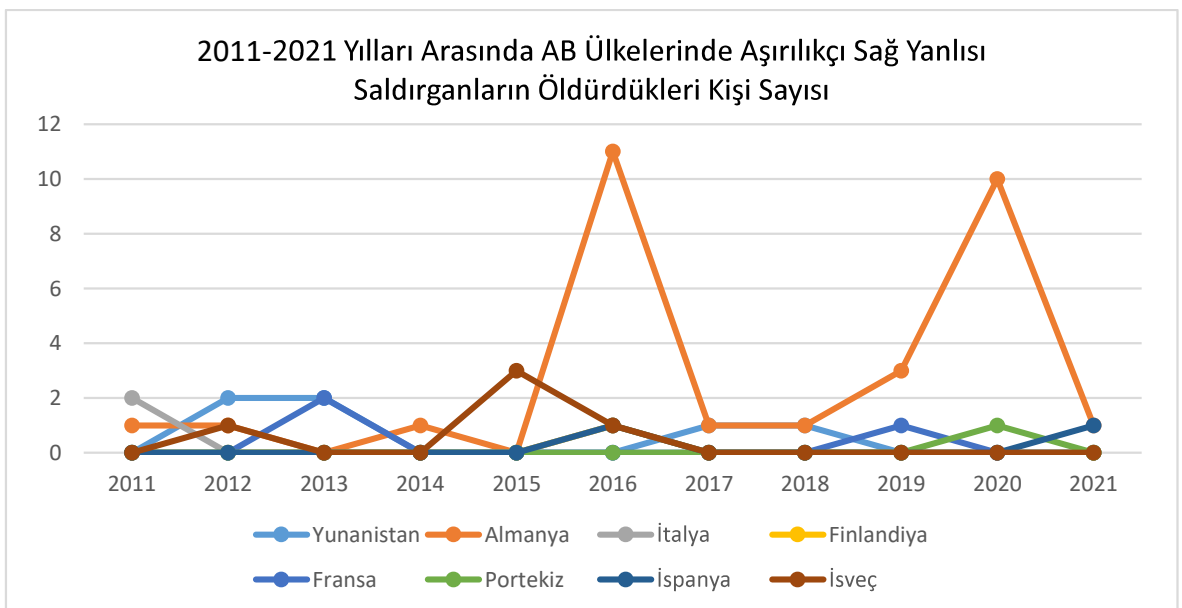
Tablo 1: 2011-2021 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Aşırılıkçı Sağ Kaynaklı Gerçekleşen Olay Sayısı (RTV Dataset, 2022)

RTV veri setine göre, 2011 – 2021 yılları arasında AB genelinde aşırılıkçı sağ yanlı kişilerin karıştığı toplamda 944 olay kayıtlara geçmiştir. Tabloda görüleceği üzere, sadece 14 AB ülkesinde gerçekleşen bu olaylara ilişkin veriler, önceden tasarlanmış saldırıları, spontan bir şekilde gerçekleştirilen saldırıları, somut olarak oluşturulan ancak polis tarafından engellenen saldırı planlarını ve bomba yapım malzemelerinin veya büyük silah depolarının keşfi gibi silahlı mücadeleye hazırlık sürecinin tespit edilmesini içermektedir. 2020 yılının istatistikleri dikkate alındığında aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin Yunanistan (19) ve Almanya'da (47) artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 2: 2011-2021 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Aşırı İlişkili Sağ Şiddetten Kaynaklanan Ölümcül Saldırı Sayısı (RTV Dataset, 2022)

2011 – 2021 yılları arasında AB ülkelerinde aşırı İlişkili sağcıların gerçekleştirdikleri ölümcül saldırıların sayısına bakıldığında ise sekiz AB ülkesinde toplamda 34 saldırının meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 3: 2011-2021 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Aşırılıkçı Sağ Yanlısı Saldırganların Öldürdükleri Kişi Sayısı (RTV Dataset, 2022)

Bu saldırılarda hayatını kaybeden kişi sayısının 51 olduğu ve saldırıların büyük bir çoğunluğunun kendi inisiyatifleriyle hareket eden yalnız aktörler tarafından planlandığı ve gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu yıllar arasında ölümcül saldırılar da dâhil olmak üzere gerçekleştirilen aşırılıkçı sağ şiddet eylemleri en fazla göçmen, sığınmacı ve mültecileri hedef almıştır. 2021 yılının istatistikleri dikkate alındığında, aşırılıkçı sağcılar tarafından gerçekleştirilen toplam 132 saldırının 97'sinin hedefinde göçmen, sığınmacı ve mültecilerin olduğu görülmektedir.

2011 – 2021 yılları arasında aşırılıkçı sağcı şiddet eylemlerinde kullanılan yöntemlere bakıldığında ise en fazla darp olaylarının yaşandığı ve genellikle bu tür saldırıların spontane sokak çatışmaları şeklinde gerçekleştiği ve silah içermediği görülmektedir. RTV'nin en sık kullanılan yöntemlere ilişkin açıkladığı verilerde dayak / tekme kategorisinde bulunan darp şeklindeki saldırıları sırasıyla bıçak / kanatlı silah, kör alet ve molotof kokteyli takip etmektedir.

Tüm bu veriler incelendiğinde, AB ülkelerinde aşırı sağcı terör eylemlerinde artış olduğu yönündeki yaygın söylemin aksine saldırı sayılarında anlamlı bir yükseliş olmadığı görülmektedir. Özellikle 2021 yılının istatistiklerine bakıldığında saldırı sayılarının oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, genel eğilim aşırılıkçı sağcı şiddetin azaldığını gösterse de ülkelere göre saldırılarda hedef alınan grupların, eylemciler tarafından kullanılan silahların, fail ve olay türlerinin birbirinden farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, ülkeler niceliksel ve niteliksel olarak farklı tehditlerle karşı karşıyadır ve bu tehditlere karşı verilecek yanıtların söz konusu farklılıklar dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. 2011 – 2021 yılları arasında AB ülkelerinde gerçekleşen aşırılıkçı sağ saldırıların çoğunlukla yalnız aktörler ve örgütlü olmayan gruplar tarafından gerçekleştirildiği, yine yaygın düşüncenin aksine ölümcül saldırıların arkasında gençlerden çok, ırkçı ve yabancı düşmanı fikirlere sahip daha ileri yaşta bireylerin olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, genç aşırılık yanlıları internette potansiyel teröristler gibi görülse de, gerçekte ölümcül saldırıları gerçekleştirenler, en azından Batı Avrupa'da çok daha yaşlı bireylerden oluşmaktadır. Aşırılıkçı sağcıların hedef aldığı gruplar arasında ise etnik ve dini azınlıkların diğer hedef gruplara kıyasla giderek artan bir şekilde daha fazla

saldırıların merkezinde yer aldığı gözlemlenmektedir. Son on yılda, tüm ölümcül saldırıların %75'i etnik ve dini azınlıkları hedef almıştır. Buna rağmen, hedef gruplar açısından AB ülkeleri arasında bir kıyaslama yapıldığında farklı dinamiklerin olduğu görülmektedir. Örneğin, 2015 – 2021 yılları arasında Almanya'da gerçekleşen aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin %83'ü etnik ve dini azınlıkları hedef almıştır. Buna karşılık, İtalya, Yunanistan ve İspanya gibi Güney Avrupa ülkelerinde siyasi muhaliflerin, dini ve etnik azınlıklara kıyasla daha fazla saldırıya uğradığı tespit edilmiştir. Bu noktada, Avrupa'da aşırılıkçı sağ kaynaklı şiddet eylemleriyle Suriye'deki iç savaşın tetiklediği kitlesel insan hareketliliği arasında bir korelasyonun varlığından söz etmek çok da kolay gözükmemektedir. Bu açıdan bakıldığında, Avrupa'da aşırılıkçı sağ hareketin yükselişte olduğu savını dillendiren kesimin ya doğrudan kitlesel insan hareketliliğini ve/ya aşırılıkçı sağın yükselişte olmasını bir tür 'güvenleştirme' politikası çerçevesinde ele aldığı söylenebilir.

Bununla birlikte, 2021 yılında yayımlanan RTV Trend Raporu'nda aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin AB ülkelerinde düşüş eğiliminde olmasının birkaç sebebi üzerinde durulmaktadır. Raporda, özellikle gençlerin siyasi faaliyetlere daha az katılma eğiliminde oldukları, bunun yerine doğrudan şiddetin ortaya çıkma olasılığının daha düşük olduğu farklı etki alanlarını ve kanallarını kullandıkları ifade edilmektedir. Bu noktada, sokak aktivizminin yerini büyük ölçüde internet aktivizminin aldığı, ulus ötesi düzeyde faaliyet gösteren 'klavye savaşçıların', ulusal veya yerel düzeyde faaliyet gösteren radikalleşmiş kişi ve gruplara göre şiddetli saldırılar gerçekleştirme olasılığının daha düşük olduğu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, raporda internetin esas olarak radikalleşmiş gençlerin çoğunu pasifize edip sokaklardan uzak tutup tutmadığı veya bu durumun tam aksi olarak onları şiddet içeren eylemlerde bulunmaları için sokaklara / çatışma bölgelerine itip itmediği konusunda belirsizlik olduğunun altı çizilmektedir. Bu nedenle, internet aktivizminin şiddet içeren radikalleşme üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için sistematik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Şiddet eylemlerinin azalmasının bir diğer sebebinin aşırılıkçı sağcıların alt kültürel eğilimlerinin ve tercih ettikleri eylem türlerinin değişmesi olduğunu belirten rapora göre, 1980'ler ve 1990'lar boyunca, Batı Avrupa'da ve ötesinde ortaya çıkan şiddet eğilimli dazlak alt kültürünün yerini bugün büyük ölçüde daha az şiddet içeren ve çatışmacı alt kültür tarzları almıştır. Buna ek olarak, raporda sağ radikallerin siyasi karar alma süreçlerine eriştiğinde şiddet kullanımının azalacağı, siyasi mekanizmalara katılımın

bir tür ‘emniyet valfi’ işlevi görebileceği, aksi takdirde bu fırsatlara erişimin engellenmesi durumunda şiddet eylemlerinin daha çekici hale gelebileceği öne sürülmektedir. Son olarak, rapor çok kültürlü toplumlarda yetişen Batılı gençlerin büyük bir kısmının önceki nesillere kıyasla göçü daha fazla deneyimlediği ve göç hareketliliğinin birçok şehrin, kasabanın ve mahallenin görünümünü nasıl değiştirdiğine tanık olduklarını ve bu nedenle şiddet içeren tepkiler vermediklerini vurgulamaktadır.

Yunanistan’da Aşırılıkçı Sağ: Altın Şafak Partisi

2011 yılında Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösterilerin kısa bir zaman diliminde ciddi çatışmalara ve ardından da iç savaşa dönüşmesiyle birlikte bu ülkeden komşu ülkelere doğru ciddi ve dramatik bir kitlesel göç hareketliliği başlamıştır. (Erdoğan, 2018, s. 1) Tarihte eşine az rastlanan boyutlara ulaşan bu hareketliliğin etkilediği ülkelerden biri Yunanistan olmuştur. Düzensiz göçmenlerin çoğu daha müreffeh olan Kuzey ülkelerine ulaşmaya çalışsa da Avrupa özelinde sığınma yükünün büyük bir kısmını Güney Avrupa ülkeleri, özellikle de Yunanistan, İtalya ve İspanya üstlenmek durumunda kalmıştır. Kitlesel göç hareketliliğinin zirveye ulaştığı 2015 yılında büyük bir iktisadi buhranla boğuşan Yunanistan güvenlik tehdidi olarak gördüğü göçmenlere karşı sınır kontrollerini sıkılaştırarak geri itme politikası uygulamaya başlamıştır. (Turam, 2021, s. 763) Dünya Bankası verilerine göre 2021 yılı itibarıyla 10,6 milyon nüfusu bulunan (The World Bank, 2022) Yunanistan’da 19.100’ü adalarda (Midilli, Sisam, Sakız) olmak üzere toplam 119.700 sığınmacı yaşamaktadır. (International Rescue Committee, 2022)

2021 yılının dördüncü çeyreğinde Yunanistan’a 2.701 göçmen geldiği tespit edilmiştir. Bu oran 2019 yılının aynı döneminde kaydedilen 26.086 kişinin varışının neredeyse onda birine denk gelmektedir. (International Organization for Migration, 2022) Dolayısıyla, Yunanistan’a yönelen göç akışında ciddi bir düşüş olduğunu söylemek mümkündür. Yunanistan Göç ve İltica Bakanı Notis Mitarachi yapmış olduğu açıklamada bu düşüş eğilimine dikkat çekerek ülkeye gelen insan akışını ve göç krizinin yerli halk üzerindeki etkisini azaltmayı hedeflediklerini ve bugün bu politikanın somut sonuçlarının vatandaşların gözlerinin içine bakmalarını sağladığını ifade etmiştir. Hem adalarda hem de anakarada 86 göçmen merkezini kapattıklarını ifade eden Mitarachi, mevcut merkezlerin de yarı kapasiteyle çalıştığını, 2022 yılında Atina ve Selanik gibi büyük şehirlerde aynı sonuca ulaşmayı hedeflediklerini belirtmiştir. (Info Migrants, 2022)

Yunanistan'a varış yapan düzensiz göçmenlerin sayısında gözlemlenen azalmaya rağmen ülkede yaşanan aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin doğrudan göç hareketliliği nedeniyle artış gösterdiği yönündeki yaygın görüş geçerliliğini korumaktadır. Ancak, hem göç hem de aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerine ilişkin istatistiklere bakıldığında iki olgu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. AB ülkeleri özelinde aşırı sağcı şiddet eylemleri incelendiğinde son on yılda 100.000 kişi başına düşen en yüksek sayıda ölümcül saldırının Yunanistan'da gerçekleştiği ve 2011 – 2021 yılları arasında meydana gelen aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin faillerinin çoğunlukla Altın Şafak (Golden Dawn) partisinin üyeleri olduğu görülmektedir. Bu dönemde Yunanistan'da meydana gelen 103 saldırının 22'si parti ile bağlantılı olan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş, aynı zamanda bu kişiler 13 saldırının şüpheli failleri arasında yer almıştır. 1980'li yıllarda Nikolaos Michaloliakos ve bir grup destekçisi tarafından 'Chrysí Avgí' ismiyle yayınlanan askeri cunta yanlısı dergi, Altın Şafak partisinin temelini oluşturmuştur. 1993 yılında bir 'hareket' niteliği kazanan parti ilk kez 1994 yılında seçimlere katılmıştır. Kurulduğu günden bu yana şiddet eylemleriyle anılan partinin saldırılara karışan üyeleri ve destekçileri çoğunlukla göçmenleri ve siyasi muhalifleri hedef almaktadır. (Vasilopoulou ve Halikiopoulou, 2015, s. 17)

Özellikle 2021 yılında şiddetin ana hedefi siyasi muhalifler olmuş, Irkçılığa ve Faşist Tehdide Karşı Hareket (KEERFA), Komünist Gençlik ve Komünist Parti üyeleri ve Selanik Aristoteles Üniversitesi'ndeki öğrenci derneklerinin üyeleri de dâhil olmak üzere solla bağlantılı olan aktivistlere karşı aşırı sağcılar tarafından saldırılar düzenlenmiştir. Yunanistan'da saldırılar düzenleyen aşırılıkçı sağcılarının bir diğer özelliği birçok Batı Avrupa ülkesinde eylemler gerçekleştiren kişi ve gruplardan farklı olarak daha organize / örgütlü aktörler tarafından desteklenen siyasi bir stratejinin parçası gibi görünmeleridir. Saldırıların büyük bir kısmının spontane olmaktan ziyade önceden planlanmış ve koordine edilmiş şekilde gerçekleştirildiği ve gösteri veya halka açık toplantı gibi etkinlikleri hedef alan bu tür planlı şiddet eylemleriyle kamusal alanın kontrol edilmek istendiği anlaşılmaktadır. Yunanistan'da aşırılıkçı sağ şiddet eylemleri çoğunlukla Atina ve Selanik gibi büyük şehirlerde ve kentsel alanda gerçekleştirilmektedir. Altın Şafak partisinin 2012 yılında yapılan seçimlerde önemli bir başarı kaydetmesi seçmen desteğini görebilmek açısından önem taşımaktadır. İlk olarak 7 Kasım 2010 tarihinde yapılan yerel seçimlerde Atina'da oyların % 5,3'ünü alarak belediye meclisinde 1 sandalye kazanan parti esas olarak 6 Mayıs

2012 tarihinde yapılan ulusal seçimlerde % 6,97 oranında oy alarak önemli bir başarı yakalamıştır. Bir diğer önemli husus, partinin Yunanistan'da hem kentsel hem de kırsal alanlarda oylarını artırmasıdır. (Ravndal ve diğ. 2022) Haziran 2012'de tekrarlanan seçimlerde Altın Şafak, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi vahşetine maruz kalan tarihi bölgeler olarak bilinen Distomo (% 6,4) ve Kalavryta'da (% 6,2) ilginç bir şekilde destek almıştır. (Vasilopoulou ve Halikiopoulou, 2015, s. 18)

2013 yılında ilk olarak Pakistanlı göçmen bir işçinin katledilmesi ve kısa bir süre sonra solcu bir aktivist ve aynı zamanda müzisyen olan Pavlos Fyssas'ın Altın Şafak üyesi olduğundan şüphelenilen bir saldırgan tarafından öldürülmesi sonucunda (BBC News Türkçe, 2013) Altın Şafak partisinin lideri Nikolaos Michaloliakos ve milletvekilleri 'suç örgütü' kurdukları gerekçesiyle 2020 yılında mahkûm edilmiştir. (Mulhall ve Khan-Ruf, 2021) İddianamenin hazırlıkları devam ederken 2014 yılında partinin seçimlere katılmasına izin verilmiş ve yaşanan tüm şiddet olaylarına rağmen Altın Şafak, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçmen tabanını genişletmiş ve güçlendirmiştir.

Altın Şafak liderinin ve milletvekillerinin tutuklanması sonrasında parti himayesi altında kurulan Gençlik Cephesi faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Amaçlarının milliyetçi yaşam tarzını Yunan gençliğine aşılama olduğunu ifade eden Gençlik Cephesi 'millet' tanımını ırk, kan ve köken vurgusuyla yapmaktadır. Bu noktada, partinin 'ulus-devlet'i değil 'ulus-ırk'ı korumak istediğini söylemek mümkündür. Altın Şafak'a göre, halk sadece bireylerin aritmetik bir birliği değil, aynı biyolojik ve entelektüel mirasa sahip insanların sentezidir. Altın Şafak'ın bir diğer ayırt edici özelliği parti lideri etrafında örgütlenen merkezi bir yapı niteliği taşımasıdır. Parti toplantılarında, üyelere ve destekçilere hiyerarşi ve disiplinin önemine ilişkin dersler verilmekte, açık havada yapılan etkinliklerde katılımcılar genelde kamufraj ve bot giyerek askeri düzende yürümektedir. Partiye ilişkin davalar sürerken savcılar, hem görsel belgelere hem de eski parti üyelerinin tanıklıklarına dayanarak düzinelere parti görevlisini katı askeri hiyerarşiye sahip bir paramiliter örgüt, askeri tipte eğitim kampları ve doğrudan yukarıdan emir alan ölüm mangaları kurmakla suçlamıştır. (Ellinas, 2015, ss. 4-6)

Gençlik Cephesi yapmış olduğu açıklamalarda Yunan ulusunun içinde bulunduğu ekonomik koşullara değinmekte ve ekonomik oligarşinin mekanizmaları tarafından zayıflatılan yurttaşların ezilmesinin önüne geçeceklerini, halkın çıkarlarını ve sosyal adaleti savunmaya

devam edeceklerini vurgulamaktadır. (Μέτωπο Νεολαίας, 2022) Altın Şafak'ın meşru bir siyasi hareket olduğunu savunan Gençlik Cephesi, bu harekete katılmak isteyenlerin birbirini tanınması, ideolojik temelin güçlendirilmesi, düşünce ve fikir alışverişinde bulunması ve ortak mücadele alanlarının belirlenmesi amacıyla Selanik'te bulunan 'SARISA' isimli (ΣΑΡΙΣΑ) milliyetçi evinde düzenli olarak konuşma, tartışma ve etkinlik programları düzenlemektedir. Parti üyeleri bu toplantılarda fikirlerini yayabilmek için çıkartma ve broşür gibi materyalleri ücretsiz olarak dağıtmaktadır. Bu materyallerin büyük çoğunluğu 'Yunanistan'ın yabancı işgali altında olduğu' fikrini yansıtmaktadır. (Μέτωπο Νεολαίας, 2022)

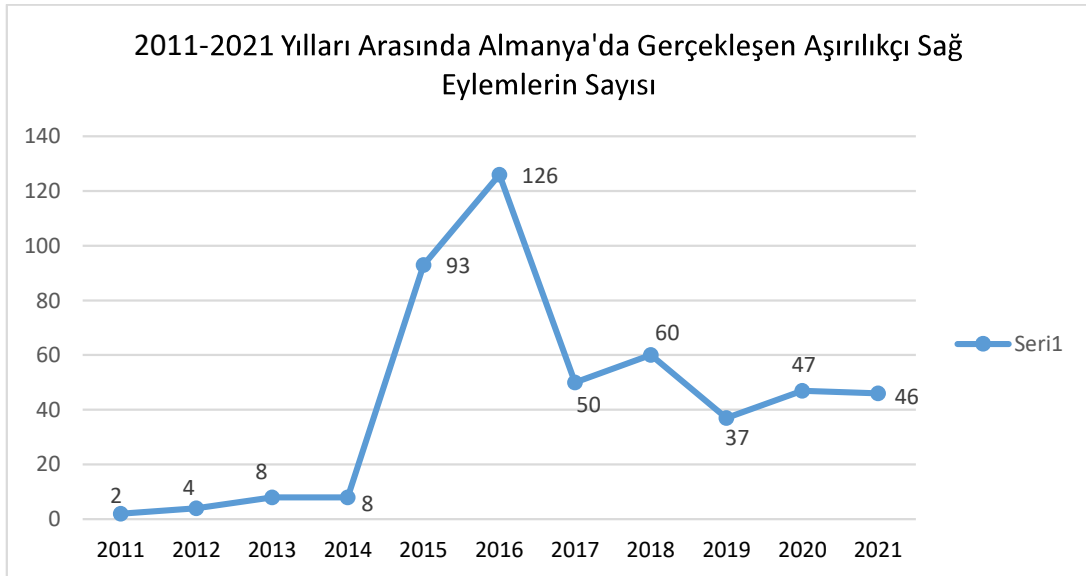
Buna rağmen, aşırılıkçı sağcıların gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinin doğrudan kitlesel göç hareketliliğiyle bağdaştırmak mümkün gözükmemektedir. Aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin son dönemlerde göçmenlerden çok siyasi muhaliflere karşı gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. 2021 yılının verilerine bakıldığında aşırılıkçı sağcılar tarafından gerçekleştirilen 14 saldırının 9'u göç yanlısı aktivistler, solcu ve liberallerden oluşan muhalifleri, 4'ü etnik ve dini azınlıkları, 1'i ise LGBTQI+ üyesi bir kişiyi hedef almıştır. Bu noktada, Altın Şafak partisinin cezai kovuşturmalara rağmen destek almaya devam etmesini ve seçimlerde elde ettiği başarıları daha iyi anlamak için ekonomik ve politik faktörlerin etkileşimini göz önünde bulundurmak önemlidir. 2009 yılında başlayarak uzun yıllar boyunca Yunanistan'ı etkisi altına alan ekonomik kriz ve borçlanma sorunu kamuoyunda güvensizlik, memnuniyetsizlik ve yabancılaşmaya yol açan bir sürecin başlangıcı olmuştur. 2017 yılında yapılan bir kamuoyu yoklamasında Yunanlılara ülkenin bugünü ve geleceğini ifade eden kelimeler sorulmuş ve katılımcılar çoğunlukla öfke (% 59,4), utanç (% 49,7) ve korku (% 38,6) kelimelerini dile getirmiştir. Bu dönemde yaşanan ekonomik krizin süregelen travması devlete, demokratik kurumlara ve seçilmiş temsilcilere yönelik saldırgan retoriğin normalleşmesine yol açan bir utanç ve öfke sarmalını harekete geçirmiştir. Ekonomik daralma ve siyasi kurumların hatalı işleyişi 2011 yılında Aganaktismenoi hareketinin başlamasına yol açmış ve bu süreçte Yunanistan milletvekillerini hedef alan fiziksel saldırılar, kamusal alanların işgali, güvenlik güçleriyle arbedelerin yaşanması, seçilmiş politikacıların kuklalarının meydanlarda yakılması gibi bir dizi olay yaşanmıştır. Buna ek olarak, Altın Şafak ve benzeri aşırılıkçı sağ gruplar bu dönemde siyasi şiddet eylemleri gerçekleştirmiş, özellikle kentsel peyzajı sistematik ve kasıtlı olarak bozacak şekilde

heykelleri, mezarlıkları ve Holokost anıtlarını tahrip etmişlerdir. (Gerodimos, 2018, ss. 9-11)

Yunanistan'ın ekonomik ve siyasi krizlerle karşı karşıya kaldığı bu dönemde Altın Şafak'ın yükselişe geçmesi popülist sağ partilerin ve aşırılıkçı sağ hareketlerin yükselişinde toplumsal krizlerin önemli bir rol oynadığını göstermiştir. (Vasilopoulou ve Halikiopoulou, 2015, s. 30) Bu noktada, partinin kazandığı ivme dikkate alındığında iki söylemin ağırlıklı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bu söylemlerden ilki Yunanlılara ayrılması gereken kaynakların göçmenler tarafından sömürüldüğü ve etnik homojenliğin zarar görmesinden yabancıların sorumlu olduğudur. İkinci söylemde ise, bu duruma sebep olduğu ve ülkeyi umutsuzluğa sürüklediği düşünülen yozlaşmış politikacıların cezalandırılmayı hak ettiği vurgulanmaktadır. (Petrou ve Kandyliş, 2016, s. 590) Buna karşılık, Yunanistan'a yönelen düzensiz göç hareketliliğinin düşüş eğiliminde olduğu dikkate alındığında aşırılıkçı sağın göçmenleri yaygın işsizliğin, şiddetin, sosyal ve kültürel sorunların asıl kaynağı olarak yansıtan bu söylemleri esasında sosyopolitik yapının ürettiği yapısal yetersizliklerin doğrudan dış sebeplere bağlanması yönünde bir çaba gibi görünmektedir.

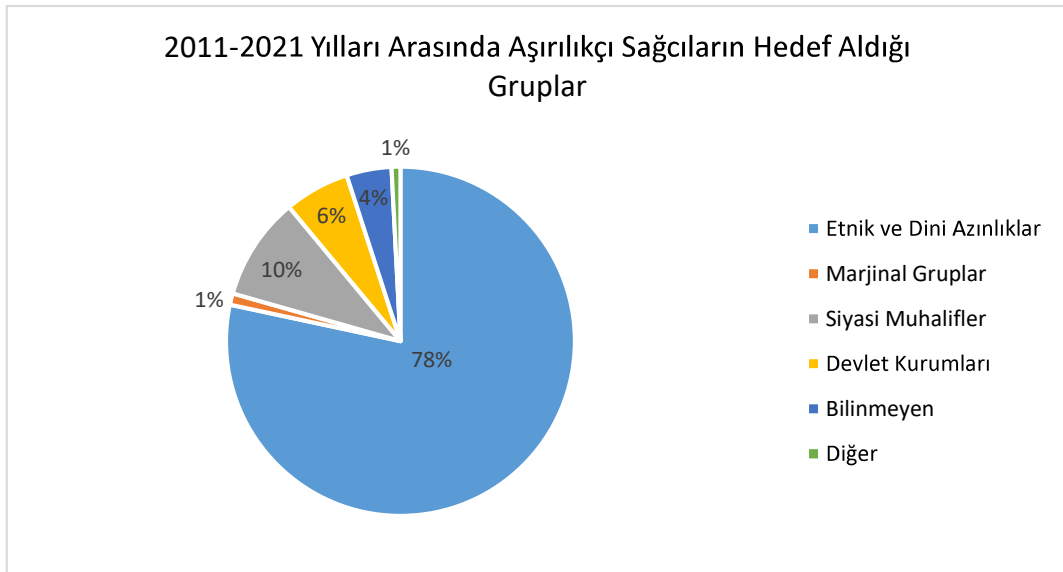
Almanya'da Yeni Aşırılıkçı Sağ Tehlikesi: İmparatorluk Vatandaşı Hareketi

2011 – 2021 yılları arasında en fazla saldırının gerçekleştiği ülkelerden biri olan Almanya, bariz bir aykırı değer oluşturmakta, özellikle 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla gerçekleşen 93 ve 126 aşırılıkçı sağ şiddet eylemi nedeniyle diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha kilit bir konumda bulunmaktadır.

Tablo 4: 2011-2021 Yılları Arasında Almanya’da Gerçekleşen Aşırılıkçı Sağ Eylemlerin Sayısı (RTV Dataset, 2022)

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Almanya’da toplumsal tabanda kendisine yer bulamayan aşırılıkçı sağ gruplar, ülkenin bugünkü koşullarında farklı siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunları kullanarak insanları yeniden şiddete yönlendirmeye çalışmaktadır. (Schwörer, 2019, s. 30) Bununla birlikte, saldırı sayısının son yıllarda düşüş eğiliminde olduğu göze çarpmaktadır. 2011 – 2021 yılları arasında Almanya’da aşırılıkçı sağcıların gerçekleştirdiği toplam 481 saldırının 12’si ölümcül nitelik taşımaktadır. 481 saldırının 377’si (% 78) ise göçmenler, yabancılar, sığınmacılar ve mültecilerden oluşan etnik ve dini azınlıklar grubunu hedef almıştır.

Tablo 5: 2011-2021 Yılları Arasında Aşırılıkçı Sağcıların Hedef Aldığı Gruplar (RTV Dataset, 2022)

Almanya’nın çoğulcu, çok kültürlü toplumu ve demokratik siyasal sistemine karşı tehdit oluşturan aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin özellikle 2015 ve 2016 yıllarında artış göstermesi aynı yıllarda Almanya’ya yapılan sığınma taleplerinin yoğunluğuyla ilişkilendirilmektedir. 2015 yılında yarım milyona yakın insanın sığınma talebinde bulunduğu Almanya,

(Migration Policy Institute, 2022) 2021 yılı istatistiklerine göre yaklaşık 1,24 milyon mülteci ve 233 bin sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. (UNHCR, 2022)

Almanya’da aşırılıkçı sağ grupların örgütsel biçimleri ve ideolojileri birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Özellikle son yıllarda aşırılıkçı sağ grupların bir kısmının parlamentolarda nüfuz elde edebilmek ve daha ayrıcalıklı bir statüye erişebilmek amacıyla Sağ - Referandum, Egemenlik ve Vatan Koruma Partisi (Die Rechte), Üçüncü Yol (Der III Weg), Almanya Ulusal Demokratik Partisi (Nationaldemokratische Partei Deutschlands – NDP) gibi siyasi oluşumlar bünyesinde hareket ettiği görülmektedir. Buna rağmen, Almanya Federal Anayasa Koruma Teşkilatı’nın (Bundesamt für Verfassungsschutz - BfV) açıkladığı bilgilere göre, ülkede aşırılıkçı sağ grupların büyük çoğunluğu farklı alt kültürlerden beslenmekte ve herhangi bir yapıya veya gruba bağlı olmaksızın “yalnız aktörler” şeklinde eylemlerini gerçekleştirmektedir. Belirli bir görünüm, giysi veya müzik tercihleriyle kendilerini tanımlayan Almanya’daki aşırılıkçı sağcı kişi ve grupların birbirleriyle temas kurmak için çoğunlukla konserlere veya spor salonlarına gittiği ve bu tür alanlarda bir kimlik, topluluk ve güç duygusu yaratarak ideolojik görüşlerini ve düşman imajlarını yaymaya çalıştıkları görülmektedir.

Almanya’da aşırılıkçı sağcı şiddet eylemlerinin genelde göçmenleri hedef aldığı bilinse de son zamanlarda siyasi muhalifleri hedef alan, önceden planlanmış ve gözdağı vermeyi amaçlayan saldırıların gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Almanya’da göçmenlere karşı hoşgörülü tavrıyla bilinen Kassel Valisi Walter Lübcke’nin Haziran 2019 tarihinde evinde silahlı saldırıya uğrayarak öldürülmesi bu durumun en önemli örneğidir. Bu olay, ülkede aşırılıkçı sağcıların bir politikacıya yönelik gerçekleştirdiği ilk suikast olarak kabul edilmektedir. (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV, 2022)

Bununla birlikte, Almanya’da aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinde ateşli silahların kullanılma sıklığı yeni bir potansiyel tehdidin oluşumuna işaret etmektedir. Aşırılıkçı sağcı şiddet eylemlerinde kayda ciddi ölçüde bir artış yaşanmasa dahi olaylarda ele geçirilen silah sayısının arttığı ifade edilmektedir. (Sputnik Türkiye, 2022)

Almanya’da son yıllarda ‘İmparatorluk Vatandaşı’ (Reichsbürger), ‘İmparatorluk Vatandaşı Hareketi’ (Reichsbürgerbewegung) ve ‘Kendi Kendini Yönetenler’ (Selbstverwalter) olarak tanımlanan aşırılıkçı sağ ideoloji dikkat çekici olmaya başlamıştır. Organizasyon ve ideoloji açısından heterojen bir görünüm sergileyen bu hareketin destekçileri Almanya Federal

Cumhuriyeti'nin varlığını, mevcut hukuk sistemini, demokratik olarak seçilmiş temsilcilerin meşruiyetini ve Yahudi soykırımını temelden reddetmektedir. Bu doğrultuda, devlet kurumlarına, yetkililere ve mahkemelere karşı zaman zaman saldırgan tavırlar sergileyen 'İmparatorluk Vatandaşı Hareketi' (Reichsbürgerbewegung) örgütsel bağlantısı olmayan kişilerden, küçük gruplardan ve derneklerden oluşmaktadır. (Ministerium des Innern und für Sport, 2022)

'Kendi Kendini Yönetenler' (Selbstverwalter) ve 'İmparatorluk Vatandaşı Hareketi' (Reichsbürgerbewegung) arasında az da olsa farklılık bulunmaktadır. Siyasi yönelim olarak mutlak bir şekilde imparatorluk vatandaşlığına odaklanmayan Kendi Kendini Yönetenler grubunun destekçileri özerk yönetim talebinde bulunmakta ve kendilerine ait ilan ettikleri 'egemen toprakları' hükümetin müdahalelerine karşı savunmaya çalışırken zaman zaman şiddete başvurmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin 1990 yılında yeniden birleşme sonucunda meşruiyetinin bittiğini ve Alman İmparatorluğu'nu tarihsel sınırları içinde yeniden restore etme fikrini savunan İmparatorluk Vatandaşı Hareketi'nin destekçileri ise yeni bir 'kurucu meclis' kurmayı ve 'gerçek bir anayasa' hazırlayarak kanunlar çıkarmayı hedeflemektedir. İmparatorluk Vatandaşı Hareketi ve Kendi Kendini Yönetenler Hareketinin en önemli ortak noktası bir kişinin etnik kökeninin Alman halkına bağlılığın tek ölçütü olduğunu kabul etmeleridir. (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV, 2022)

İmparatorluk Vatandaşı Hareketi'nin izlerine pandemi sürecinde yapılan protestolarda sıkça rastlanması bu hareketin varsayım ve söylemlerinin yaygınlaşmaya başladığını göstermektedir. Hareketin destekçileri yaygın bir strateji olarak argümanlarını içeren uzun mektupları devlet kurumlarına göndermekte, aynı zamanda internet ve sosyal ağlar üzerinden fikirlerini yaymaya çalışmaktadır. Almanya Federal Anayasa Koruma Teşkilatı'nın açıkladığı istatistiklere göre, 2021 tarihi itibarıyla İmparatorluk Vatandaşı ve Kendi Kendini Yönetenler hareketlerinin destekçilerinin sayısı 21.000 kişiye ulaşmıştır. Bu sayının en az 1150 kadarı aşırı sağcı, 2.100 kişi ise şiddet eğilimli olarak nitelendirilmektedir. 2016 yılından itibaren 1050 kişinin silah ruhsatı iptal edilmiş olmasına rağmen yaklaşık 500 kişi halen yasal olarak silah bulundurmaktadır. (Bundesministerium des Innern und für Heimat, 2022)

Sonuç

Aşırıcılıkla ilgili mevcut sosyal-psikolojik araştırmalar bireylerin dışlanma, güvencesizlik ve belirsizlik gibi tehditlere karşı inançlarını ve ideolojik bağlılıklarını aşındırarak tepki verdiklerini, dini inançlarının ve ideolojik yaklaşımlarının kaygıyı tamponlayarak daha anlaşılabilir ve kontrol edilebilir bir çevrede yaşama hissi uyandırdığını ortaya koymaktadır. Şiddet içeren siyasi ve dini aşırılıkçılık biçimleri küreselleşme, işsizlik, yoksulluk, çok kültürlülük, çeşitlilik ve hareketlilik gibi olgularla biçimlenen bu çağın karmaşıklığı karşısında önem kaybı yaşayan bireylerin amaç duygusunu geri kazanmalarının alternatif bir yolu olarak sunulmaktadır. Bu ‘anomi’ sendromu nedeniyle iç grubuna sarılmaya yönelen bireyler zamanla ‘öteki’ olarak nitelendirdiği grupları tehdit unsuru olarak görmeye başlamaktadır.

AB ülkeleri özelinde bir değerlendirme yapıldığında özellikle son yıllarda aşırılıkçı sağcı kişi ve grupların gerçekleştirdikleri eylem sayısında ciddi bir artış olduğu yönünde yaygın bir kanı olduğu görülmektedir. Çoğunlukla ‘öteki’ olarak tanımlanan göçmen, sığınmacı ve mültecileri hedef alan bu şiddet eylemlerinin yükselişe geçtiği yönündeki endişeye ve söylemlere rağmen saldırı sayılarının önemli ölçüde düştüğü gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada gerçekleştirilen Yunanistan’daki Altın Şafak Partisi ve Almanya’da bulunan İmparatorluk Vatandaşı Hareketi şiddet eylemlerine ilişkin analiz, etnik ve dini azınlıkların yanı sıra son yıllarda siyasi muhaliflerin de sıklıkla aşırılıkçı sağcı şiddetin hedefi haline geldiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Yunanistan ve Almanya örneklerinde görüleceği üzere aşırılıkçı sağcı kişi ve grupların benzer ideolojik yaklaşımları olan popülist siyasi partilerle dirsek temasında buldukları ve aralarındaki inorganik bağın devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak, Altın Şafak Partisi Yunanistan’da kurulduğu günden itibaren normal siyasetin bir aktörü haline gelebilmişken, Almanya’daki İmparatorluk Vatandaşı Hareketi henüz büyük kitlelere ulaşamamış ve normal siyasetin bir parçası haline gelmemiştir.

Bir diğer dikkat çekici nokta, Altın Şafak Partisi ve İmparatorluk Vatandaşı Hareketinin söylemlerini şekillendiren bağlamsal faktörlerin birbirinden farklılık göstermesidir. Göç karşıtlığında ve çeşitliliği reddetmelerinde birleşen farklı alt akımlardan beslenen Altın Şafak Partisi ve İmparatorluk Vatandaşı Hareketi, taktik ve stratejik açıdan da birbirinden ayrı özellikler göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Altın Şafak Partisi üyelerinin daha

örgütlü bir yapı içerisinde hareket ettiği, İmparatorluk Vatandaşı Hareketi'nin bir parçası olan kişilerin ise 'yalnız aktörler' olarak şiddet eylemi gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Her iki aşırılıkçı sağcı hareketin söylemlerinde 'etnik köken' unsuru belirgin bir şekilde vurgulansa da özellikle Yunanistan'da ekonomik krizin hem göç algısında ve genel olarak göç politikalarında hem de göçmenleri hedef alan şiddet eylemlerinin ivme kazanmasında önemli bir faktör olarak ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, bu noktadan hareketle kitlesel göç hareketliliğinin her iki ülkede aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin arkasındaki tek itici güç olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Bu bağlamda, aşırılıkçı sağ ve popülist söylemlerin arka planında göç politikalarının ötesinde Avrupa'da refah devletinin küreselleşmenin etkisiyle yeniden şekillenmesi sürecinde ortaya çıkan sorunlar yer almaktadır ve bu noktada göç hareketliliği bir mücadele alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Aşırılıkçı sağ şiddet eylemlerinin gerçekleşmesinin doğrudan göçmenlerin varlığıyla ilişkilendirilmesi sosyo-politik yapının ürettiği yapısal yetersizliklerin dış sebeplere bağlanması yönünde bir çaba gibi gözükmemektedir. Başka bir deyişle, göç hareketliliğinin mevcut sorunların kaynağı olarak yansıtılması küresel sosyo-politik hoşnutsuzluğa zemin hazırlayan esas sebeplerin göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

KAYNAKLAR

- Bötticher, A. (2017), Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism. *Perspectives on Terrorism*. 11 (4), 74-75.
- Calhoun, C. (2012), *The Roots of Radicalism: Tradition, The Public Sphere and Early Nineteenth – Century Social Movements*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Dalgaard-Nielsen, A. (2010), Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know. *Studies in Conflict & Terrorism*. 33 (9), 798.
- Ellinas, A. A. (2015), Neo-Nazism in an Established Democracy: The Persistence of Golden Dawn in Greece. *South European Society and Politics*. 20 (1), 4-6.
- Erdoğan, M. M. (2018), *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, 2. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gerodimos, R. (2018), Humiliation, Shame, and Violence: Honor, Trauma, and Political Extremism before and after the 2009 Crisis in Greece. *International Forum of Psychoanalysis*. 31 (1), 9-11.
- Kaya, A. (2021), Islamist and Nativist Reactionary Radicalisation in Europe. *Politics and Governance*. 9 (3), 210-213.
- Kaya, A. (2021), *Radikalizm, Ekstremizm ve Neoliberalizm: Geçmişten Günümüze Radikalleşme*, 10.03.2022 tarihinde <https://sarkac.org/2021/09/radikalizm-ekstremizm-ve-neoliberalizm-gecmisten-gunumuze-radikallesme/> adresinden alındı.
- Koehler, D. (2016), Right-Wing Extremism and Terrorism in Europe: Current Developments and Issues for the Future. *PRISM*. 6 (2), 89.
- Kotonen, T. (2019), The Soldiers of Odin Finland: From a Local Movement to an International Franchise, Miroslav Mareš ve Tore Bjørgo içinde, *Vigilantism Against Migrants and Minorities* (241-257), Oxon: Routledge.
- Kurum, M., Avcı E. (2018), Radikalizm ve Aşırıçılıktan Terörizme: Siyasal Şiddetin Araçsallaştırılması. *Güvenlik Stratejileri*. 14 (28), 43.
- Mareš, M., Bjørgo, T. (2019), Vigilantism Against Migrants and Minorities: Concepts and Goals of Current Research, Miroslav Mareš ve Tore Bjørgo içinde, *Vigilantism Against Migrants and Minorities* (17), Oxon: Routledge.

- Martin, G. (2017), Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar. çev. İ. Çapcıoğlu, B. Metin. Ankara: Adres Yayınları.
- McAllister, B., Schmid, A. P. (2017), Theories of Terrorism. A. P. Schmid içinde, The Routledge Handbook of Terrorism Research. London: Routledge.
- Moghaddam, F. M. (2005), The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration. *American Psychologist*. 60 (2), 161-167.
- Mulhall, J., Khan-Ruf, S. (2021), State of Hate: Far-Right Extremism in Europe 2021. HOPE not hate Charitable Trust, EXPO Foundation, Amadeu Antonio Foundation. 18.05.2022 tarihinde <https://hopenohate.org.uk/2021/02/16/state-of-hate-europe2021/> adresinden alındı.
- Petrou, M., Kandyliş, G. (2016), Violence and Extreme-Right Activism: The Neo-Nazi Golden Dawn in a Greek Rural Community. *Journal of Intercultural Studies*. 37 (6), 590.
- Ravndal, J. A. ve diğ. (2022), RTV Trend Report 2022: Right-Wing Terrorism and Violence in Western Europe, 1990 – 2021. University of Oslo. 15.07.2022 tarihinde https://www.sv.uio.no/c-rex/english/publications/c-rex-reports/2022/rtv_trend_report_2022.pdf adresinden alındı.
- Sageman, M. (2017), *Turning to Political Violence: The Emergence of Terrorism*, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Schmid, A. P. (2013), Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. The International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) The Netherlands. 10.03.2022 tarihinde <http://www.icct.nl/app/uploads/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf> adresinden alındı.
- Schwörer, J. (2019), Alternative für Deutschland: From the Streets to the Parliament?, M. Caiani, O. Císař içinde *Radical Right Movement Parties in Europe* (s. 30) Oxon: Routledge.
- Silber, M. D., Bhatt, A. (2007), *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*. The New York City Police Department.

- Vasilopoulou, S., Halikiopoulou, D. (2015), The Golden Dawn's 'Nationalist Solution': Explaining the Rise of the Far Right in Greece (New York: Palgrave Macmillan, 2015), 17.
- Sprinzak, E. (1991), The Process of Delegitimation: Towards a Linkage Theory of Political Terrorism. *Terrorism and Political Violence*. 3 (1), 53-58.
- Turam, B. (2021), Refugees in Borderlands: Safe Places versus Securitization in Athens, Greece. *Journal of Urban Affairs*. 43 (6), 763.
- Weggemans, D., de Graaf, B. (2017), Reintegrating Jihadist Extremist Detainees: Helping Extremist Offenders Back into Society. 1. bs. London: Routledge.
- Whine, M. (2012), Trans-European Trends in Right Wing Extremism. Andrea Mammone, Emmanuel Godin, Brian Jenkins (Ed.), Mapping the Extreme Right in Contemporary Europe: From Local to Transnational içinde (327-328). Oxon: Routledge.
- Μέτωπο Νεολαίας. https://antepithesi.gr/2019/08/blog-post_62.html/ [15.07.2022]
- “‘Reichsbürger’ and ‘Selbstverwalter’ Enemies of the State, Profiteers, Conspiracy Theorists”. Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV. https://www.verfassungsschutz.de/EN/topics/reichsbuerger-and-selbstverwalter/reichsbuerger-and-selbstverwalter_node.html;jsessionid=9DE9ED3F02509939D115E41754620561.internet272 [22.07.2022]
- “‘Reichsbürger’ und ‘Selbstverwalter’ - Eine Zunehmende Gefahr?”. Bundesministerium des Innern und für Heimat. <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/topthemen/DE/topthema-reichsbuerger/topthema-reichsbuerger.html> [22.07.2022]
- “Right-Wing Terrorism and Violence in Western Europe: The RTV Dataset”. C-REX - Center for Research on Extremism. <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/rtv-dataset/> [22.07.2022]

Almanya'da Aşırı Sağcılar Silahlanıyor. Sputnik Türkiye.

<https://tr.sputniknews.com/20190928/almanyada-asiri-sagcilar-silahlaniyor-1040277060.html> [22.07.2022]

European Union Terrorism Situation and Trend Report 2020. EUROPOL.

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/european_union_terrorism_situation_and_trend_report_te-sat_2020_0.pdf [18.05.2022]

European Union Terrorism Situation and Trend Report 2021. EUROPOL,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2021_0.pdf [18.05.2022]

Germany. UNHCR. <https://www.unhcr.org/germany.html> [20.07.2022]

Greece, Country Facts. International Rescue Committee.

<https://www.rescue.org/country/greece#:~:text=Greece%20currently%20hosts%20approximately%2050%2C000,will%20remain%20in%20the%20country.> [21.06.2022]

Greek Islands: Migrant Population Down by 79%. Info Migrants.

<https://www.infomigrants.net/en/post/38228/greek-islands-migrant-population-down-by-79> [21.06.2022]

Population, Total – Greece. The World Bank.

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=GR> [21.06.2022]

Prevention of Radicalisation. European Commission Migration and Home Affairs.

https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/prevention-radicalisation_en [10.03.2022]

“Quarterly Regional Report, DTM Europe”, International Organization for Migration,

https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/Q4%202021%20Narrative%20Overview_0.pdf [21.06.2022]

Radicalisation. IATE (Interactive Terminology for Europe).

<https://iate.europa.eu/entry/result/3567189/en> [10.03.2022]

Radicalism. Lexico Oxford English Dictionaries.

<https://www.lexico.com/definition/radicalism> [10.03.2022]

Right-wing Extremism. Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV).
https://www.verfassungsschutz.de/EN/topics/right-wing-extremism/right-wing-extremism_article.html [20.07.2022]

The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. Migration Policy Institute. https://www.migrationpolicy.org/article/new-reality-germany-adapts-its-role-major-migrant-magnet?gclid=EAIaIQobChMIhbmVyPiP-QIVVOJ3Ch0fxw4_EAAYAiAAEgIotfD_BwE [20.07.2022]

Verfassungsschutzbericht 2021. Ministerium des Innern und für Sport.
<https://mdi.rlp.de/de/unsere-themen/verfassungsschutz/aufgabenfelder-und-extremismus-bereiche/reichsbuerger-und-selbstverwalter/> [22.07.2022]

Yunanistan'da Solcu Şarkıcıya 'Neo Nazi Saldırısı'. BBC News Türkçe. 18 Eylül 2013.
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130918_yunanistan_bicaklama [15.07.2022]

Δυναμικό “παρών” στην συγκέντρωση κατά της λαθρομετανάστευσης. Μέτωπο Νεολαίας.
https://antepithesi.gr/2020/03/blog-post_8.html/ [15.07.2022]

Εθνικιστικό Στέκι Θεσσαλονίκης “ΣΑΡΙΣΑ”: Επανέναρξη λειτουργίας. Μέτωπο Νεολαίας.
https://antepithesi.gr/2021/08/blog-post_23-2.html/ [16.07.2022]